

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: **DEM. I. DOBRESCU**
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU
Avocat, Direct. Contenc. B-pei
G-le a Țării Românești

ALEX. CERBAN
Profesor la Facultatea
de Drept, București

IOSEF G. COHEN
Avocat
membru Cons. legislativ

GR. CONDURATU
Fost Conseiller la C. de Apel
București, Avocat

RÉNÉ DEMOGUE
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

V. DONGOROZ
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALFRED JUVARA
Dr. în Drept din Paris
Avocat

D. NEGULESCU
Profesor la Facultatea
de Drept, București

I. GR. PERIETEANU
Avocat

C. SIPSOM
Profesor la Facultatea
de Drept, București

C. STOEANOVICI
Dr. în Drept din Paris
Avocat

GR. TRANCU-IAȘI
Fost Ministru al Muncii
Avocat

Dr. ȘTEFAN LADAY
fost magistrat,
jurisconsult în Cluj

P. VASILESCU
Dr. în Drept din Paris
Avocat

AL. VELESCU
Dr. în Drept din Buc.
Avocat

ALBERT WAHL
Profesor la Facultatea
de Drept din Paris

Secretar de Redacție: **E. C. DECUSARA**, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenți pentru Paris: **EDOUARD LÉVY** și **SILVIU KRAINIC**, D-ri în Drept, Avocați, Paris

ABONAMENTUL

Un an p. B-oi, Case Com. și Autorit. 1000 lei
" Avocați 600 "
" Magistrați 500 "
6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMANĂ

In lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni
Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

București Strada Artel No. 5
Lângă palatul Justiției
TELEFON 13/29

A apărut: în editura Soc. anon. „Curierul Judiciar” vol. II de Drept Comercial, FALIMENTUL, de d-l Const. A. Stoeanovici, Doctor în drept delà Paris. Prețul lei 150.

SUMAR

- Există oare starea de asediu din punct de vedere legal și constituțional, de d-l avocat Pompiliu Ioanițescu;
- O lacună în legislația română. Lipsa disp. pentru confiscarea averilor celor condamnați pentru spionaj, de X.
- Libertatea individuală și persoanele juridice, de prof. Mateiu Cantacuzino, Recenzie de d-l Victor Hilard;

JURISPRUDENȚA:

- Curtea de Casație s. I complet Ardeal: *Primul procuror Trib. Caransebeș cu Rudolf Ariner* (Depunerea motivelor de casare. Cetățenia română. Dobândirea ei prin Tratatul dela Trianon. Condițiuni. Situația cetățeanului ungar, care a dobândit naționalitatea ungară, fără respectarea condițiilor din legile ungare. Art. 61 și 63 din Tratatul dela Trianon și art. 56 din legea pentru dobândirea naționalității române din 1924), cu o Notă de d-l președinte D. G. Maxim;
- Curtea de Apel Buc. s. III: *Inginer Al. Tincă și alții cu Maria P. Marinescu* (Compunerea instanței, în apel, când are de judecat un proces asupra căruia s'a ivit divergență sub legea veche de organizare. Art. 20 și 37 din noua lege de org. judecătorească), cu o Notă de d-l E. C. Decusară;
- Trib. Ilfov s. III civ. cor. *Carol Barasch cu Soc. Victoria și alții* (Contract a cărui executare a fost suspendată de lege de prelungire a locațiunii contractelor anterioare. Nereziliere. Imobil devenit liber, dar închiriat din nou. Executarea contractului împotriva noilor locatari. Art. 1420 și 1021 c. civil), cu o Notă de d-l avocat Alex. Velescu.

COMUNICAT

Aducem la cunoștința clientelei și acționarilor că operațiunile noastre sunt în deplin progres, desminzând orice zvonuri sau publicațiuni referitoare la activitatea noastră, publicațiuni care sunt făcute din interes politic sau de concurență.

Acordăm împrumuturi și primim depuneri spre fructificare în condițiuni avantajoase.

BANCA DE CREDIT NAȚIONAL

Societate Anonimă

București, Calea Victoriei No. 7

Există oare starea de asediu din punct de vedere legal și constituțional?

Înainte de războiu, în 1916, se pregătiseră o serie de legiuiri în vederea stărei de războiu, pe cari evenimentele exterioare și interesele noastre îl puteau deslănțui dintr'o clipă într'alta. Dar o lege a stărei de asediu încă nu se votase. Această întârziere era explicabilă, întru cât cei cari guvernau atunci țara se manifestaseră fățiș contra unei legi de stare de asediu, pe care o socoteau și anticonstituțională și primejdioasă (1).

Această lege a fost votată însă, mai târziu, dar printr'un consenz al partidelor de guvernământ s'a decis ca ea să nu fie promulgată decât numai în caz de războiu.

Așa a și fost, legea a fost promulgată numai odată cu declararea războiului.

Atâta vreme cât au existat ostilități, legea stărei de asediu nu s'a putut discuta cu cumpănirea și cu lipsa de influențe cari să atârne mai greu în balanță, decât principiile fundamentale ale dreptului, ce trebuiesc a fi respectate oricând și de oricine. Venind era sbuciumată de pace, chestiunea se pune din ce în ce mai imperativ, pentru că deși avem pace, avem totuși starea de asediu de fapt, starea de fapt călcând în mod flagrant starea de legalitate și de drept. Trebuiesc cercetate toate legile și măsurile luate în această direcțiune, ca și dispozițiunile constituționale, pentru a se vedea care este adevărata și singura soluțiune juridică, ce se impune în această discuțiune spre triumful justiției și al legalității.

1) A se vedea studiul din *Vittorul* dela 6 Iulie 1913: „Un istoric juridic al stărei de asediu”.

Este evident că starea de asediu nu poate însemna altceva decât suspendarea libertăților constituționale. Constituția din 1866 ordonă prin art. 127 următoarele: „Constituțiunea de față nu poate fi suspendată nici în total, nici în parte“.

Această dispozițiune nu permite starea de asediu. Totuși starea de asediu s'a aplicat sub regimul ei, atâta vreme cât era foarte discutabil dacă justiția are sau nu dreptul de a examina constituționalitatea unei legi și a o înlătura dacă calcă constituția. D-l C. Disescu este și d.-sa de părere că nu se putea permite sub regimul constituției vechi starea de asediu (2).

Iată însă cum e redactată legea stărei de asediu din 1916 :

„Art. unic. — În actualele împrejurări excepționale și până la restabilirea păcii Europene, starea de asediu va putea fi declarată prin Decret-Regal, în cuprinsul legii din 10 Decembrie 1864“.

Această lege excepțională prevede precis epoca până când poate să fie aplicată : până la restabilirea păcii europene. Fiind lege de excepție, care contravine chiar Constituției, ea nu poate fi aplicată decât numai în modul cel mai strict și numai pentru epoca prevăzută într'însa. De îndată ce se încearcă a se aplica excepția peste vremea pentru care avea existență legală, eșim din legalitate.

Există sau nu există pacea europeană ? Se pare că a mai discuta aceasta este a pierde vremea, cu toate acestea discuția se face înaintea înaltelor instanțe judecătorești.

România în baza tratatului său de alianță, încheiat la 4 August 1916 cu Rusia, Franța, Anglia și Italia a declarat războiul la 14 August 1916 Imperiului Austro-Ungar, astăzi desființat și prin consecință și Germaniei, Turciei și Bulgariei. Numai cu aceste state am avut război. După desființarea păcii din București, prin proclamația dela 28 Octombrie 1918 am reintrat în război contra acelorasi state, dar cu Rusia nu. Proclamația Suveranului dată în acea zi spune numai că „Deși neînvinse și însufleșite de cel mai bărbătesc avânt, armatele noastre înconjurate de vrăjmași din toate părțile, prin prăbușirea Rusiei, au fost silite, iarna trecută, să întrerupă lupta pe care aliații noștri au urmat-o cu atâta hotărâre și cu atâta glorie“. Când proclamația vorbește numai de prăbușirea Rusiei, fostul nostru aliat, fără a se pomeni de ostilități contra acestui Stat, este imposibil a se spune că ne-am aflat în războiul cu Rusia.

De altmintreli nici starea de fapt, nici odată nu a fost altfel, nici odată nu am avut ostilități cu Rusia. Din contra guvernul nostru nerecunoscând încă Republica Sovietelor, menține legături cu legația Rusiei dinainte de război, iar instanțele noastre ju-

diciare într'un proces civil au declarat că vechea reprezentanță diplomatică a Rusiei există și astăzi, cu toate privilegiile diplomatice. Mai mult decât atâta ; chiar cu Republica Sovietelor avem înțelegeri cum este aceea relativă la navigabilitatea Nistrului, etc., ceea ce înlătură orice posibilitate a vreunei idei de război, indiferent de faptul dacă cea Republică are sau nu are la noi o reprezentanță diplomatică și dacă România are sau nu la Moscova o asemenea misiune. Curtea de Casație, secția civilă (decizia No. 165 din 21 Aprilie 1920 și alte multe identice), a declarat, cu privire la suspendarea termenelor, că nu mai există nici starea de mobilizare, nici starea de război, ceea ce implică neapărat constatarea păcii. Seria de tratate încheiate cu toate statele, foste beligerante, votate de Parlamentul Român și promulgate ca legi române, au consfințit starea de pace.

Ei bine, cu toate acestea înaintea instanțelor noastre judiciare, tot se mai discută dacă există sau nu starea de pace !

* * *

Fiind necontestat că Românii se află de drept și de fapt în stare de pace cu toți foștii beligeranți ; fiind constatat că a dispărut cauza care a dat naștere legii stărei de asediu, este indiscutabil că o asemenea stare nu mai poate fi aplicată. La noi ca și în Franța starea de asediu a fost în totdeauna vremelnică, admisă pe un timp determinat și numai prin lege. Așa dispune în Franța legea din 3 Aprilie 1878. Așa sunt în România toate stările de asediu.

Iată legile anterioare de stare de asediu în România :

„Legea din 18 Martie 1907. Articolul unic. — În împrejurările grave prin care trecem până la restabilirea ordinei și liniștei, starea de asediu va putea fi declarată prin Decret-Regal, în cuprinsul legii din 10 Decembrie 1864“.

„Legea din 3 Iulie 1913. — În împrejurările grave prin care trecem până la demobilizarea totală a armatei, starea de asediu va putea fi declarată prin Decret-Regal în cuprinsul legii din 10 Decembrie 1864“.

Și chiar în aplicarea legii din 14 August 1916, s'a spus prin Decretul Regal dela 1 Iulie 1918 în art. 2 următoarele :

„Starea de asediu prevăzută în Decretul de față, se va ridica, prin decret regal, atunci când se va crede liniștea destul de stabilită, așa cum prevede art. 8 al legii stărei de asediu din 10 Decembrie 1864, fără însă a trece peste termenul hotărât prin legea din 14 August 1916“.

Aceasta era o justă și juridică interpretare a legii ultime, care fiind creiată pentru o epocă fixă, trecută cea epocă, dispoziția legală a încetat de a mai exista.

În procesul cooperatiștilor am dedus chestiunea aceeași înaintea înaltei Curți de Casație Secția II-a, prin motivul I de casare (decizia, de admiterea re-

2) A se vedea, C. Dissescu, Dreptul Constituțional.

cursului pe alt motiv, No. 3135 din 5 Decembrie 1924), dar Inalta Curte s'a pronunțat contra prin cipiului (a se vedea importantul raport al d-lui Consilier Mateiu Balș făcut în acel proces și cel făcut în recursul Dobrogeanu-Gherea). Prin deciziunea aceasta se spune că, în ce privește legea din 14 August 1916 :

„O lege nu poate fi abrogată decât de autoritatea care are dreptul de a face (eroare de redacție pentru că nu autoritatea face legile, ci factorii constituționali N. R.); că abrogarea poate fi expresă sau tacită; că este tacită, când legea nouă cuprinde dispozițiuni absolut incompatibile cu legea anterioară; că însă o abrogare tacită a legii nu poate rezulta din împrejurarea că motivele ei sau ordinea de lucruri în vederea căreia a fost editată, au încetat de a mai exista“, că este cert că legea făcută pentru un timp determinat încetează de drept la expirarea termenului fixat cu precizie printr'o dispozițiune a ei“.

Este evident că toate aceste premise sunt riguros exacte. Mai departe însă decizia spune că :

„În asemenea condițiuni aparține puterii care are dreptul de a face legea; să examineze dacă restabilirea păcii europene poate fi privită ca întâmplată deja, cu toate că tratatul dela Paris din 28 Octombrie 1920, relativ la recunoașterea alipirei Basarabiei de România, nu a fost încă ratificat de toate Statele semnatare, că până în prezent Rusia sovietelor, nu a încheiat tratate de pace decât cu Polonia, țările baltice și Finlanda, și că între guvernul român și Republica sovietelor ruse, nu există raporturi diplomatice (adresa Ministerului Afacerilor Străine Nr. 62979 din 1 Decembrie 1924), — și în caz afirmativ să declare printr'o lege că termenul pentru existența stărei de asediu a expirat, și în consecință că legea din 14 August 1916 a încetat de a mai exista; că o asemenea lege nu este încă promulgată; că în lipsa ei, legea din 14 August 1916 asupra stărei de asediu continuă de a-și produce efectele sale, indiferent de faptul că armata a fost trecută pe picior de pace“.

Ne permitem să credem că acest mod de a vedea al Inaltei Curți este profund greșit din două puncte de vedere : 1) Pentru că în materie de competență, cum era cazul, justiția are datoria de a nu permite nici o ilegalitate și că nu se poate deduce prin interpretare o stare de excepție cum e asediul, „păcea Europeană“, în această parte a Europei ca și în întreaga Europă, fiind complet restabilită, nemai existând ostilități de aproape 6 ani ; 2) Pentru că nu trebuie o lege pentru a se declara pacea restabilită (dar oare acele legi nu au intervenit prin promulgarea tratatelor de pace cu toți beligeranții ?) și că posibilitatea stărei de asediu a încetat.

Legea din 14 August 1916 nu cere o lege pentru încetarea ei, ceea ce nici nu se poate concepe din cuprinsul ei. Art. 8 al legii din 1864 spune că Domnitorul va ridica starea de asediu, deci nu este nevoie de lege. Și că starea de asediu nu poate trece peste termenul prevăzut prin legea din 1916 o spune și decretul regal din 1 Iulie 1918 reproduș mai sus.

Starea de pace fiind și de fapt și de drept, asediul a încetat independent dacă există sau nu un decret regal pentru ridicarea ei. Numai așa se pot interpreta legile de excepție, cum este aceasta care sus-

pendă Constituția, contra dispozițiilor constituționale imperative (3).

Starea de asediu totuși nu mai există cu privire la raza cetății București, pentru o serie întreagă de considerațiuni.

La 13 Ianuarie 1920 a apărut decretul lege No. 113 în următorul cuprins :

„Art. 1. — Se suspendă starea de asediu cum și cenzura presei și a oricăror alte publicațiuni în vechiul Regat, exceptând Dobrogea“.

Acest decret lege, este evident, că a suspendat starea de asediu și cenzura, echivalează cu o abrogare.

La 21 Octombrie 1920 s'a publicat decretul regal No. 4209 în următorul cuprins :

„Art. 1. — Starea de asediu se aplică în raza cetății București.

„Art. 2. — Cenzura se întinde în tot cuprinsul Regatului“.

La 3 Ianuarie 1922 s'a publicat decretul regal No. 32 prin care s'a ridicat cenzura preventivă asupra presei.

La 30 Ianuarie 1922 s'a dat decretul No. 502 prin care întrunirile sunt libere și presa este liberă.

Decretul 4209 din 21 Octombrie 1920 este abrogat deci și prin decretul No. 502 din 1922, și starea de asediu nu mai poate exista.

Și dela 30 Ianuarie 1922 până la 5 Aprilie 1924 starea de asediu, cum era și drept, nu s'a mai aplicat deloc în București. Aceasta arată că s'a consfințit și de fapt abrogarea stărei de asediu.

Cu toate acestea, la 5 Aprilie 1924 se dă de către Comandamentul Corp. II Armată ordonanța publicată în Monitorul Oficial dela 6 Aprilie 1924, în următorul cuprins :

„Noi, General Holban Ștefan, Comandantul Corp. III armată.

„Aducem la cunoștința generală că, cu începere dela data publicării ordonanței de față, toți cei cari se vor face vinovați de faptele de îndemn la crime, la rebeliune sau ațătare la război civil, fie prin graiu, fie prin scris, cum și cei cari prin întruniri, atrupamente, manifestațiuni sau în orice alt mod vor călca legile, regulamentele și ordonanțele menite să garanteze liniștea, ordinea și siguranța Statului, vor cădea sub prevederile Decretului Nr. 4209 din 21 Octombrie 1920.

„Dată în București, 5 Aprilie 1924“.

Din citirea acestei ordonanțe se constată că Comandamentul Corpului II de Armată, „cu începere de la data publicării ordonanței“ reînființează starea de asediu, care nu mai exista și nu se mai aplica de la 30 Ianuarie 1922.

Acastă procedare este posibilă din punct de vedere al legilor ? Justiția o poate consacra prin deciziunile ei, cari trebuiesc date cu respectul legilor și al Constituțiunei ? Credem că este destul a se citi cuprinsul ordonanței în discuție prin care se reînființează de către un comandament militar —, nici măcar de puterea executivă responsabilă, — starea de

3) A se vedea contra d. E. Bănescu, P. R. I, 44, 1925. În sensul nostru d. Rarincescu P. R. IV—V, 140, 1925.

asediu, pentru a se spune definitiv că procedura este inadmisibilă, că ea calcă toate legile și Constituția, că este periculoasă pentru ordinea legală și că nu poate fi tolerată.

Chiar legea stării de asediu din 1916, spune că asediul nu se poate declara decât numai prin decret regal, evident sub răspunderea ministerială, dar la o declarare de stare de asediu prin ordonanță militară, nimeni nu s'a gândit și nici odată nu s'a admis de nimeni în nici o țară organizată o asemenea procedură.

Cu atât mai gravă apare această ordonanță militară, cu cât Constituțiunea nouă în art. 128 final spune categoric :

„În caz de pericol de Stat, se poate prin lege institui starea de asediu generală sau parțială“.

Deci, chiar Constituția cere o lege specială pentru proclamarea stării de asediu, iar nu o ordonanță militară.

Concluzia este că justiția nu poate recunoaște nici un efect juridic acestei ordonanțe. Până acum înalta Curte nu a avut prilejul să se pronunțe asupra acestei chestiuni, care i-a fost dedusă spre judecată printr'un recurs pendinte.

* * *

Modul insolit prin care s'a reînființat în Capitală starea de asediu este în mod formal oprit de Constituție, prin textul citat mai sus.

Art. 128 constituțional, cerând o lege de stare de asediu pentru proclamarea ei sub regimul noiei Constituțiuni, nici chiar prin decret regal nu se mai poate institui starea de asediu, ci numai printr'o lege votată sub noua Constituție. Aceasta și din cauza art. 137 final al noiei Constituțiuni, care spune că :

„Din ziua promulgării Constituțiunei, sunt însă desființate a-cele dispozițiuni din legi, decrete, regulamente și orice alte acte contrarii celor înscrise în prezenta Constituțiune“.

Ori, orice dispozițiuni privitoare la asediu, dacă ar fi existat legalmente înainte, ceéace nu a existat, fiind contrariu art. 128 constituțional, că Constituțiunea „nu poate fi suspendată, nici în total nici în parte“ sunt abrogate prin art. 137 final și nu mai pot fi aplicate.

O asemenea lege nevoțându-se până în prezent, menținerea de fapt a asediului în Capitală și întinderea lui în Basarabia prin decret regal sunt cu totul ilegale.

Asupra acestei chestiuni d. I. Stambulescu, procuror general al înaltei Curți de Casație, în lucrarea d-sale asupra Constituției noi se pronunță în aceiaș sens : „Noua Constituție prevede formal prin art. 128 că, o lege e necesară, pentru proclamarea stării de asediu“ (vezi op. cit. pag. 51).

De la promulgarea Constituțiunei noi Parlamentul a avut mai multe sesiuni, dar o lege a a-

sediiului nu s'a votat, pentru a justifica starea de acum a suspendării garantării libertăților constituționale.

Principiile fundamentale ale Statului hotărâse indiscutabil și definitiv că starea de fapt a asediului este contrarie Constituțiunei și legilor. Este necesar ca ordinea legală să fie restabilită și ordonanța militară de înființarea stării de asediu să fie declarată inexistentă.

* * *

Ca încheiere relativ la măsurile pe cari guvernele voiesc a le lua, sub pretextul necesității, vom reproduce următoarele rânduri, tot din lucrarea d-lui Stambulescu, cari venite de la autoritatea unui procuror general al Curței de Casație au o deosebită greutate și însemnătate :

„De sigur guvernul care ar recurge la așa măsuri trebuie să aibă mult tact, și să limiteze măsurile numai la ceéace circumstanțele cer ca strict necesar și numai pe timpul absolut limitat de nevoile imperioase ale rațiunei de Stat.

„Abuzul măsurilor excepționale este însă de temut și pentru că puterea executivă, este ușor cuprinsă pe panta ilegalității, de a governa cu ajutorul comod al decretelor-legi, cari duc ușor la suprimarea libertăților ; trebuie riguros limitat acest drept la strictul necesar și la timpul absolut impus de circumstanțe.

„Există, însă, cred, pentru a treia putere în Stat, puterea judecătorească, posibilitatea și datoria de a opri asemenea porniri periculoase ale puterii executive, refuzând de a aplica asemenea decrete, dacă nici un motiv grav, nici o urgență, peste care nu se poate trece, nu ar exista în favoarea măsurilor luate.

„Justiția cu ocazia aplicării decretelor, este în drept a verifica și urgența și necesitatea unui decret ; adică dacă circumstanțele legitimau o asemenea măsură, independent de răspunderea față de Camere și de opinia publică“.

Aceste principii duc, inexorabil, la înlăturarea stării de asediu.

POMPILIU IOANITescu

Avocat

O lacună în legislația română *)

Lipsa dispozițiilor pentru confiscarea averilor celor condamnați pentru spionaj

Cititorii noștri își amintesc despre dramatica urmărire a fraților Maderspach la Petroșani, cu care ocazie mai mulți agenți de poliție și siguranță au fost răniți, iar unul chiar omorât.

Frații Maderspach au reușit să se refugieze în Ungaria unde sunt apreciați ca martiri naționali și așteaptă să se reîntoarcă în Ardeal odată cu armatele lui Horthy.

Deși condamnați în contumacie nu se pot lua nici un fel de măsuri contra lor.

Intreaga afacere intrase din cauza aceasta în domeniul uitării, când ea se redeschide de curând și pune în discuție o importantă problemă juridică.

La Budapesta, Maderspach tratează cu un consorțiu american, vânzarea masivului său lemnos din

* Publicăm acest articol pentru a deștepta pe cei în drept ca, cu-n minut mai înainte, să ia măsurile cuvenite. N. R.

jurul Petroșenilor a cărui valoare se ridică la frumoasa sumă de cel puțin 100.000 dolari sau în valută românească peste 20.000.000 lei.

În contra acestei vânzări autoritățile nu pot face nici o opoziție întrucât în legislația românească nu e nici o dispoziție care să prevadă confiscarea averilor celor condamnați pentru spionaj sau trădare de patrie.

*

În legislația vechiului regim ungar era un articol elastic, care prevedea confiscarea averilor tuturor celor condamnați pentru trădare de patrie.

„Trădător“ era acela care striga „Trăiască România“, trădător era cel ce făcea spionaj, sau purta tricolor românesc, într-un cuvânt, cum hotără bunul plac.

Astfel după retragerea armatei române în 1916 din Ardeal, întreaga populație a acelei regiuni a fost urmărită pentru „trădare“ și adusă la sapă de lemn pentru confiscarea averilor muncite din greu și cari pe urmă erau vândute de Stat, ungușilor pe prețuri de nimic.

*

Cum în legislația română, după cum am arătat acest lucru lipsește, autoritățile se văd în această ridicolă situație, că pe de o parte celor dispăruți nu le poate aplica sancțiunile, iar pe de alta sunt datoare să aprobe tranzacțiile asupra averilor lor, cari le aduce bogății nenumărate.

Dar lipsind sancțiunea confiscării averilor, cetățenii români nu văd nici un risc pentru familiile lor și se dedau spionajului și actelor de iredentism cu cea mai mare ușurință.

După socotelile Inspectoratului general de Siguranță din Ardeal, de unde deținem aceste informații, Statul român ar fi putut confisca până acum averi, a căror valoare trece de un miliard lei.

De altfel această dispoziție de confiscare a averilor există în toate legislațiile europene afară de România.

*

Prin tranzacția ce-o face Maderspach chestiunea capătă o vie actualitate. Ne facem datoria să o supunem spre meditare Consiliului legislativ.

Din „PATRIA“ No. 186 din 2 Aug. 1925.

RECENZIE

Libertatea individuală și Persoanele juridice

de Profesorul MATEIU CANTACUZINO

Omul profund onest față de știința și de ascultătorii săi, care dă soluții ce reprezintă totdeauna o convingere în vastul domeniu în care niciodată nu s'a schimbat!

N. Iorga despre Mateiu Cantacuzino

Istorică controversă a persoanelor morale, ivită din cauza unei lacunoase definiții a conceptului juridic de persoană și din înrăurirea anumitor tendințe politico-sociale ce și-au găsit un sprijin și pe tărâmul dreptului pur, se prenumără printre acele puține probleme care au beneficiat de o amplă și abondentă discuțiune doctrinală.

Se știe că între belșugul de contribuțiuni teoretice și originalitatea juridică este un vechiu și statornic raport de inversă proporționalitate și de aceia tre-

bue să salutăm cu o deosebită satisfacție apariția în doctrina românească a unei concise și frământate lucrări a d-lui Prof. Mateiu B. Cantacuzino intitulată: Libertatea individuală și persoanele juridice.

Ca toată opera magistrului ieșean, și aceste cincizeci și nouă de pagini vibrează de o logică vie și un caracteristic suflu de dreptate socială, dar sunt și colorate cu synteze nouă, nuanțe subtile și perspective proprii. Lapidara schiță istorică a persoanelor juridice, colegiile romane, conceptele de universitas personarum și universitas rerum, proprietatea de mână comună a evului mediu german, contribuțiile canonistilor și ale glosatorilor, fierberea și psihologia revoluției franceze, teoriile asupra voinței colective, tehnica și concepțiile unor jurisconșulți moderni, converg în lucrarea d-lui Mateiu Cantacuzino spre a pune în lumină teza libertății individuale.

Analizarea fenomenului etic al personalității morale: investământarea unei idei sociale ca personalitatea civilă spre a putea cobori ca asociațiune sau fundațiune în câmpul juridic, a putut fi multă vreme schingiuată de adepții etatismului absorbant — cu teoria personalității fictive, a putut fi făcătoare de simplități analogiilor superficiale, dar pentru știința obiectivă persoana juridică apare ca o realitate autonomă a dreptului privat.

Acest subiect real de drepturi private se naște în cadrul stabilit de ordinea publică, prin consensul creator al indivizilor cu liberile lor dispozițiuni patrimoniale și acțiuni personale.

Asociațiunea și fundațiunea își au obârșia conceptuală în firea și aptitudinile noastre sociale, se formează prin o renunțare dominantă sau o serie colectivă de renunțări individuale și prin integrarea acestor fracțiuni individuale într-un nou și unic tot juridic, ca o syntează a puterii unitare și a intereselor colective.

Organismul social înzestrat cu o voință distinctă cu un patrimoniu propriu și cu un scop licit, născut de inițiativa privată fără vre-o imixtiune creatoare a dreptului public, își va exercita funcțiunile sale juridice de intermediar permanent între voința generatrice individuală și nevoia colectivă de împlinit.

Persoanele civile sunt dar o formă socială a libertății individuale de creațiune și asociațiune controlate de dreptul public, mai mult sau mai puțin după variațiuni de loc și de timp, dar create pururea de dreptul privat.

Aceasta este esența tezei libertății individuale susținută cu fermă convingere de d-l Prof. Mateiu Cantacuzino în broșura sa, și dacă înțelegerea și redarea ei sumară nu este defectuoasă, am putea-o așeza în doctrina persoanelor morale ca făcând parte din reacțiunea libertară și realistă împotriva personalității fictive, nu departe de școala profesorului Raymond Saleilles și alături de curentul drepturilor individuale speciale al lui Vareilles-Sommieres, Van den Heuvel, Marcel Planiol.

Cartea d-lui Prof. Mateiu Cantacuzino este cugedată cu mult înainte de discutarea și promulgarea legii române pentru persoanele juridice din 6 Februarie 1924, dată când socotim că s'a încheiat pentru persoanele morale ale dreptului civil epoca personalității fictive pure, în favoarea unui oportun regim de recunoaștere judiciară a realităților autentice.

Teza susținută de d-l Mateiu Cantacuzino constituie, față de mentalitatea oficială, starea factică și ordinea legală dinaintea promulgării noii legi precum și față de art. 29 din noua Constituție — cu aliniatul 2 atât de influențat de ideologia negativă a revoluției franceze față de persoanele morale — nu numai cea mai liberă și mai înaintată concepție juridică și politică asupra acestor persoane dar poate și cea mai conformă cu tradiția sănătoasă a vechiului drept românesc.

Acum când actualul legiuitor a încadrat atât teoria lui Brinz pentru fundațiuni cât și în bună parte teoria subiectului real și implicit pentru asociațiuni, într'o mulțumitoare sistemă de recunoaștere judecătorească, contribuția d-lui Mateiu Cantacuzino aparține în special doctrinei și învățământului.

Prin teza libertății individuale și persoanele juridice, d-l Mateiu Cantacuzino a aruncat o zare de lumină românească pe orizontul universal al științei dreptului dar mai ales a subliniat viguros pentru educația civică și dezvoltarea unei civilizațiuni reale, adevărul și frumusețea ridicării libertății individuale la rolul de putere creatoare de funcțiuni sociale.

Lucrarea d-lui Mateiu Cantacuzino nu trebuie citită ci studiată.

VICTOR HILLARD

Din Baroul de Ilfov

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE, S. I COMPLECT ARDEAL

Audiența dela 1 Aprilie 1925

Președinția d-lui Dr. G. PLOPU, Președinte

Primul Procuror al Trib. Caransebeș cu Rudolf de Artner
Decizia No. 928

Cetățenia română. Dobândirea ei prin Tratatul de la Trianon.

Motive de casare. Nedepunerea lor în termen. Rectificarea termenului după pr. c. ungară. Art. 452 pr. c. ung. 42 și 43 legea Curții de casație.

Cetățenia română. Dobândirea ei prin Tratatul de la Trianon. Condițiuni. Situațiunea cetățeanului ungar, care a dobândit naționalitatea ungară fără respectarea condițiilor din legile ungare. Art. 61 și 63 Tratatul din Trianon și art. 56 legea din 1924 pentru dobândirea naționalității române.

1. Potrivit art. 42 legea Curții de Casație memoriul cu motivele de casare se depune cel mai târziu cu 8 zile înaintea termenului fixat pentru judecată; — de aici urmează că, dacă nu s'a fixat un termen judecata afacerii, recurentul nu poate fi considerat că a omis termenul pentru depunerea motivelor de casare și chiar dacă recursul său s'a respins, pe cale grațioasă, poate cere rectificarea conf. art. 452 pr. c. ungară.

2. Prin tratatul de la Trianon s'a respectat vechiul principiu din dreptul ginților că, prin anexiune starea persoanelor și a bunurilor trece asupra Statului anexant, în aceleași condițiuni și drepturi, în care se găseau în teritoriile anexate, în momentul anexiunii. De aceea art. 61 din tratat recunoaște dreptul de opțiune al nesupușilor Statului anexat în favoarea unuia sau altuia din statele beligerante, iar legea română de la 24 Februarie 1924, dezvoltă aceleași principii, în fixarea normelor pe cari le edictează cu privire la condițiunile de încetățenire și constatarea lor;

Prin art. 56 al. 1 legea din 1924, recunoscându-se de drept cetățenia română, locuitorilor din Banat, cari aveau indigenatul (apartenenza) la 18 Noiembrie (1 Decembrie) 1918 în acea parte a țării și cari până la data promulgării legii nu au optat pentru o altă cetățenie, urmează că în speță instanța de fond era obligată a cerceta dacă intimatul, care invocă cetățenia română pentru că a aparținut com. Orșova a avut sau nu acest indigenat, iar nu a se mulțumi numai cu constatarea că Guvernul ungar i-a recunoscut cetățenia ungară în 1917, ceea ce nu este suficient; — de asemenea trebuia să mai cerceteze dacă intimatul până la promulgarea legii din 1924, nu a optat pentru altă naționalitate.

Instanța de fond nefăcând aceasta, deși avea elementele necesare și discuțiunea a fost pusă pe acest temei, — a abzis de la unica sa îndatorire prevăzută de art. 64 legea din 1924 și decizia sa trebuie casată.

Nu întrunește condițiunile din art. 56 legea dela 24 Februarie 1924, acela care fiind cetățean ungar și locuind în 1913 în Orșova, posterior a dobândit cetățenia română, iar în urmă renunțând la această cetățenie și fiind recunoscut ca cetățean ungar de Guvernul ungar, nu a mai locuit în Orșova din 1913, astfel că nu are indigenatul în această comună, pentru a susține că a devenit cetățean român prin anexiunea acestei comuni;

Statul român nu este obligat a recunoaște cetățenia română în baza art. 61 tratatul din Trianon, decât acelora cari au căpătat anterior cetățenia ungară, într'una din localitățile anexate, conform legilor ungare în vigoare, nu și celor cari prin abuz au dobândit această cetățenie;

Naționalul ungar care în urma actului unirii de la Alba Iulia, consfințit prin legea din 13 Decembrie 1918, care-i dădea dreptul de a opta pentru cetățenia română, a rămas în armata ungară, luptând în contra Statului român, nu poate invoca cetățenia română pe baza anexiunii, conf. art. 61 tratatul din Trianon;

Prin tratatul dela Trianon art. 63 nu s'a dat nici un drept acelora cari au avut naționalitatea română și au renunțat la ea, să poată invoca această naționalitate pe baza anexiunii.

Curtea, deliberând:

Asupra recursului făcut de Primul Procuror al Tribunalului Caransebeș în contra hotărârei Comisiunii de Apel pentru constatarea naționalității române de pe lângă Curtea de Apel din Temișoara No. 2351.II.1924 din 17 Ianuarie 1925, dată în privința înscrierii lui Rudolf de Astner în lista comunei Orșova pentru constatarea cetățeniei române.

Având în vedere că, recursul fiind respins prin deciziunea acestei Inalte Curți de Casație și Justiție No. 615 din 9 Martie 1925, ca fiind lovit de nulitate în baza art. 42 și 43 din legea pentru organizarea Inaltei Curți de Casație și Justiție, pentru că recurentul nu a depus memoriul cu motivele de recurs în termenul prevăzut de lege, acesta a făcut cerere de rectificare la 14 Martie 1925, conform paragrafului 452 proc. civ.

Având în vedere, că cererea de rectificare este bazată pe aceea că nu s'a fixat un termen pentru referarea afacerii în camera de Consiliu, așa că nu se poate considera că a omis termenul pentru depunerea memoriului cu motivele de recurs, și a i se a-

plica sancțiunile preserise de art. 43 din legea pentru organizarea Inaltei Curți de Casație și Justiție.

Considerând, că prin art. 42 din acea lege se dispune că memoriul cu motivele de casare se vor depune cel mai târziu, cu opt zile înaintea zilei fixată pentru judecare, de unde rezultă, că dacă nu s'a fixat un termen pentru judecarea afacerii, recurentul nu poate fi considerat, că a omis termenul pentru depunerea memoriului cu motivele de casare.

Că deciziunea Inaltei Curți de Casație și Justiție No. 615 din 9 Martie 1925, fiind pronunțată fără a se constata îndeplinirea acestei formalități a lipsit pe recurent de dreptul său de apărare, cauzându-i un prejudiciu pe care nu-l poate repara decât prin socotirea sa fără valoare juridică a sentinței date, ceiace este admis atât prin art. 735 pr. civ., din vechiul Regat, cât și prin paragraful 452 și următorii proc. civ. din Ardeal, aplicabile în speță, întrucât nu este vorba despre rezolvarea unei simple cereri în Camera de Consiliu (procedură grațioasă), ci a unui litigiu angajat între Ministerul public și intimatul Rudolf de Artner pentru constatarea cetățeniei române a acestuia, conform legii privitoare la dobândirea naționalității române.

Având în vedere că dacă recursurile în asemenea afaceri se judecă în camera de Consiliu, fără citarea părților, conform art. 65 din lege, prin aceasta nu se ridică caracterul litigios al afacerii, pentru că nu este de esența unui litigiu, ca să fie judecat numai în ședință publică și cu citarea părților, legea dispunând în multe afaceri și contrariu.

Pentru aceste motive, Inalta Curte admite cererea de rectificare a recurentului; scoate din vigoare deciziunea acestei Inalte Curți de Casație și Justiție No. 615 din 9 Martie 1925 și dispune cercetarea în merit a recursului.

Având în vedere că în merit recurentul a invocat ca motive de recurs :

Exces de putere și violarea art. 56, 60, 61 și 64 din legea pentru dobândirea și pierderea naționalității române din 24 Februarie 1924 și a art. 14 și 31 din regulamentul acelei legi. Violarea art. 61 din Tratatul de la Trianon. Violarea legii ungare L. din 1879 pentru câștigarea și pierderea cetățeniei și a legii comunale ungare din 1886 pentru dobândirea indigenatului valabil, din următoarele împrejurări și fapte :

Comisiunea de Apel pentru constatarea naționalității române de pe lângă Cúrtea de Apel din Temișoara a omis de a constata dacă intimatul Rudolf de Artner, care a fost reîncetățenit ca ungar în baza decretului Ministerului de Interne al Ungariei No. 44327 comunicat la 9 Mai 1917, îndeplinea condițiile legii din 1879 pentru a fi reîncetățenit și ale legii comunale din 1886, pentru a câștiga legătura comună în Orșova, în care a fost primit prin hotărârea reprezentanței comunale No. 586 din 27 Martie 1917, pentru motivul că Comisiunea nu are atribuțiunea de a examina și aprecia procedura de reîncetățenire, odată ce acest drept a fost exercitat de autoritățile în drept, care i-au eliberat decretul de reîncetățenire; — a omis de a constata dacă intimatul îndeplinea condițiile cerute de art. 56 al. 1 din legea pentru dobândirea cetățeniei române din 24 Februarie 1924, și de art. 14 și 31 din regulamentul acelei legi; în fine, a omis de a constata dacă prin faptul că în urma datei dela 18 Noem-

brie—1 Decembrie 1918, când a avut loc actul de unire dela Alba-Iulia consfințit prin legea publicată în Monitorul Oficial No. 212 din 13 Decembrie 1918, intimatul ocupând funcțiuni militare, fiind maior în armata de Honvezi a Ungariei și cerând stăruitor între datele 8 Iulie 1918, și 6 Aprilie 1919, prin mijlocirea Ministerului de Război, ca să intervină prin Ministerul de Externe spre a fi delegat de cetățenia Română pe care o dobândise, în anul 1913, prin votul Corpurilor Legiuitoare, nu și-a manifestat dorința de a opta pentru cetățenia Ungară, pentru simplul motiv că la acea dată nu era nici semnat, necum ratificat, tratatul de la Trianon, care-i acorda cetățenia română, pe baza indigenatului ce câștigase în urma Decretului de reîncetățenire și a hotărârei de primire a sa în legătura comunei din Orșova din 1917.

Considerând că, din cele mai vechi timpuri între statele civilizate era admis ca principii în dreptul ginților, că prin anexiuni starea persoanelor și a bunurilor trec asupra Statului anexant, în aceleași condițiuni și drepturi în care se găseau în teritoriile anexate în momentul anexiunii.

Că prin tratatul dela Trianon nu s'a creat o nouă stare de drept, ci numai s'au concretizat prin scris în art. 61, aceleași principii, reglementându-se pentru respectul libertății persoanelor, dreptul de opțiune al supușilor statului anexat în favoarea unuia sau altuia dintre statele beligerante, că de altfel în toate tratatele de când acestea au intrat în uzul popoarelor, ceia ce în vechime nu era cunoscut, refugiul fiind singura normă, fie de scăpare, fie de manifestare a voinței individului asupra legilor, cărora dorește a se supune.

Că pentru aplicarea acestor norme ale dreptului public internațional a intervenit legea din 24 Februarie 1924, care dezvoltă aceleași principii, reglementând atât condițiunea juridică a persoanelor din teritoriile anexate de la Ungaria, care au dreptul la cetățenia Română (art. 56, 60 și 61 din lege, art. 14, și 31 din regulamentul legii), cât și modalitățile de constatare a acestor condițiuni (art. 64 și 65 din lege), prin comisiunile administrative create ad-hoc.

Considerând că prin art. 56 al. 1 din lege recunoscându-se cetățenia română de drept tuturor locuitorilor din Banat, etc., cari aveau indigenatul (apartenența), la 18 Noembrie—1 Decembrie 1918, și care până la data promulgării legii nu vor fi optat pentru altă naționalitate, iar prin art. de lege XXII din 1886 despre Comuna, înlocuind în condițiuni identice cu art. de lege V din 1903, paragraful 16, și prin art. de lege L din 1879 pentru câștigarea și pierderea cetățeniei în Ungaria, stabilindu-se condițiunile în cari o persoană poate fi primit în legătura comună, și ca o consecință a câștiga cetățenia ungară, era de lipsă ca Comisiunea de Apel din Temișoara să constate dacă intimatul Rudolf de Artner, care pretindea, că are câștigată de drept cetățenia română pentru că aparținea comunei Orșova din Banat, fiind primit în legătura comună prin hotărârea reprezentanței comunale No. 586 din 27 Martie 1917, iar cetățenia ungară i-a fost recunoscută prin decretul Ministerului de Interne al Ungariei No. 44327 din 25 Aprilie 1917, ce i s'a comunicat la 9 Mai 1917, când a depus și jurământul de fidelitate Statului Ungar, dacă aceste acte care constituiau condițiunea juridică a intimatului de cetățean al statului.

Ungar, au fost îndeplinite cu respectarea formelor legale, sau prin abuz, după cum susținea Ministerul Public, care tăgăduia intimatului dreptul la cetățenia română, pentru că este normă de drept, că nimeni nu poate câștiga drepturi legale prin dispoziții abuzive, ceea ce comisiunea de Apel a refuzat a examina, pentru că nu era de atribuțiunea sa, odată ce dreptul de cetățenie ungară i-au fost recunoscute de autoritățile Ungare.

Considerând, că prin aceasta Comisiunea de Apel a abuzat de la unica sa îndatorire impusă prin art. 64 din lege de a constata condițiunea legală de cetățeni ai Statului Ungar al acelor ce pretindeau de drept cetățenia română, după cum arată așa de categoric ministrul Justiției G. G. Mârzescu, în luminoasa expunere de motive a legii din 24 Februarie 1924, pentru dobândirea și pierderea naționalității române, prin următoarele cuvinte: „Tot ce s'a făcut până la această dată rămâne bun făcut în formele prevăzute în tratate cu singura rezervă a verificării acestor forme de Comisiunile de constatarea naționalității pentru că nici un stat nu poate îngădui ca naționalitatea sa să fie dobândită prin acte neregulate sau prin fraudă“.

Considerând pe de altă parte, că prin art. 56 al. 1 din lege prevăzându-se iarăși ca o condițiune esențială pentru dobândirea de drept a naționalității române, că persoanele care îndeplinesc celelalte condițiuni de apartenență și cetățenie a statului Ungar, să nu fi optat până la data promulgării legii, care a avut loc la 24 Februarie 1924, pentru o altă naționalitate, iar prin art. 61 din lege precizându-se că opțiunile sau renunțările pentru o naționalitate se pot face nu numai prin declarațiuni formale dar și numai prin fapte din care se poate deduce neîndoelnic voința și hotărârea de a opta, era de absolută lipsă ca Comisiunea de Apel să examineze faptele propuse de Ministerul public, că intimatul după actul Unirii de la Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918, care a fost înscris în legea promulgată în Monitorul Oficial No. 212 din 13 Decembrie 1918, a stat mai departe în armata Ungară ca maior de Honvenzi, luptând astfel în contra statului Român, și că prin intermediul Ministerului de război în perioada de la 8 Iulie 1918, până la 6 Aprilie 1919, a cerut să fie deslegat de naționalitatea română, dacă constituiesc acte de renunțare la cetățenia română, căci în asemenea caz nu mai putea păstra această cetățenie — ori și această chestiune Comisiunea omite de a o examina sub motivul, că la data când s'au pețrecut faptele propuse nu era semnat tratatul de la Trianon; ori o asemenea interpretare a tratatului este în contradicție cu normele de drept expuse mai sus, că prin tratate nu se creiază drepturi în privința naționalității, ci se consacără o stare de fapt și de drept creată prin anexiune, ale cărei efecte dar au a se întinde până în momentul când s'a proclamat anexiunea, care în ce privește pe supușii statului Ungar din părțile anexate României a avut loc prin actul de unire de la Alba-Iulia din 18 Noembrie — 1 Decembrie 1918, iar condițiunile opțiunii sunt stabilite prin art. 61 al legii din 24 Februarie 1924.

Prin urmare Comisiunea de Apel pentru constatarea naționalității române de pe lângă Curtea de Apel din Timișoara, numai printr'un învedereat exces de putere și cu violarea normelor de drept expuse prin motivul de casare a refuzat a face constatări, ce intrau în atribuțiunile sale, care ar fi

fost de natură a schimba soluțiunea procesului și de aceea sentința sa urmează a fi casată și a se intra în cercetarea meritului cauzei, conform art. 50 din regulamentul legii pentru dobândirea naționalității române.

Pentru aceste motive, Curtea admite recursul introdus de Primul Procuror al Tribunalului Caransebeș în contra hotărârei comisiunei de Apel pentru constatarea naționalității române de pe lângă Curtea de Apel din Timișoara cu No. CI 2861.XI. 1924, din 17 Ianuarie 1925 pe care o casează și

Dispune a se cerceta în merit apelul făcut de Primul Procuror al tribunalului Caransebeș în contra dispozițiunii reprezentanților comunei Orșova prin care intimatul Rudolf de Artner a fost înscris în listele de încetățenire întocmite în comuna Orșova conform art. 64 din legea privitoare la dobândirea și pierderea naționalității române.

În merit, asupra apelului făcut de Primul Procuror al Tribunalului Caransebeș sub No. Pres. 23.5—85.1924, contra înscrierii intimatului Rudolf de Artner în listele de cetățenie ale comunei Orșova întocmite de reprezentanța comunală, conform art. 64 din legea pentru dobândirea și pierderea naționalității române.

Având în vedere, că înscrierea numelui în acele liste s'a făcut pe baza art. 56 al. 1 din legea promulgată în Monitorul Oficial No. 41 din 24 Februarie 1924.

Având în vedere, că pentru a se putea înscrie o persoană în listele de cetățenie al unei comune din Banat, etc., conform art. 56 al. 1 din lege și a art. 22 și 31 din regulamentul legii trebuia a se îndeplini următoarele condițiuni:

a) Să fi locuit în comună la data formării listelor;

b) Să fi avut indigenatul (apartenența) în acea comună sau în limbajul corect al legii Ungare să fi fost în legătură comunală;

c) Să nu fi optat pentru altă naționalitate până la data promulgării legii pentru dobândirea naționalității române.

Având în vedere, că examinând starea faptică în privința situațiunii intimatului Rudolf de Artner după actele din dosar, coroborate cu declarațiunile intimatului făcute în diferite împrejurări și mai ales prin petițiunea adresată ministrului de Justiție la 12 Mai 1920, și înaintea autorităților militare române și ungare se constată următoarele:

Intimatul Rudolf de Artner născut în 1870 la Sopron în Ungaria și a format cariera de militar ajungând până la gradul de căpitan de Honvenzi în armata Ungară până în anul 1904 când demisionând din armata ungară s'a stabilit în România la Turnu-Severin unde a condus fabrica de berărie a socrului său de Bie. Aci a obținut în anul 1913, încetățenirea română prin votul Corpurilor Legiuitoare, fiind demis din cetățenia Ungară în urma decretului No. 184.472 din 913 a Ministerului de Interne al Ungariei și a deslegării comunale dată de reprezentanța Comunei Orșova în ședința dela 29 Septembrie 1913, prin hotărârea No. 105.

Surprins de evenimentele războiului a stat în Turnu-Severin la ocupațiunile sale, fără a-și mai oferi serviciile sale armatei române, după cum făcuse în războiul cu Bulgaria din 1913. — când se înrolase ca voluntar, deși avea pregătirea militară a gradului de căpitan din armata Ungară, dar a-

titudinea sa a devenit suspectă autorităților militare române, care l-au pus în urmărire pentru spionaj.

Urmând ocuparea Olteniei de armatele inamice spre sfârșitul anului 1916, intimatul îndată trece în Ungaria, cere la 31 Ianuarie 1917, a fi primit în legătura comunală la Orșova, ceiace i se admite de reprezentanța comunală prin hotărârea No. 586 din 27 Martie 1917, urmată de decretul de reîncetățenire al Ministerului de Interne Ungar No. 44.327 din 25 Aprilie 1917, comunicat la 9 Mai 1917, când a depus jurământul de credință ca supus Ungar, în urma depunerii unei taxe de 60 coroane la care a fost obligat.

Totodată reintră în cadrele armatei ungare, unde este primit cu gradul de maior de Honvezi și trimis la Turnu-Severin ca comandant militar al orașului.

În această calitate cere Ministerului de război a interveni la Ministerul de Externe pentru ca la rândul său să intervină la Ministerul de Externe Român pentru eliberarea sa din cetățenia română, pentru a se termina odată chestiunea reintegrării sale în cetățenia ungară după cum rezultă din corespondența urmată între 8 Iulie 1918 și 6 Aprilie 1919.

Schimbându-se soarta armelor intimatul s'a refugiat la Budapesta împreună cu mama sa, cumpărând și o casă acolo, unde este surprins de armatele române victorioase, arestat la 15 Septembrie 1919, și dat în judecată pentru trădare, de care a fost achitat de Curtea Martială pe baza noii sale situațiuni de cetățean al Ungariei după cum se vede din propria sa declarațiune prin petiția adresată Ministerului de Justiție, după care a continuat a locui în Turnu-Severin până în prezent.

Având în vedere că, din starea faptică expusă mai sus, în raport cu condițiunile impuse prin art. 56 al. 1, din lege și prin regulamentul legii pentru dobândirea de drept a cetățeniei române rezultă, că, intimatul Rudolf de Arthner nu întrunește acele condițiuni:

a) Pentru că nu a locuit în comuna Orșova nici când cel puțin de la 29 Septembrie 1913, de când a fost deslegat de cetățenia Ungară până la data întocmirii listelor de încetățenire, așa că numai lipsa acestei condițiuni era suficientă pentru a nu fi înscris în acele liste;

b) Pentru că devenind cetățean român prin naturalizare, conform votului Corpurilor Legiuitoare din Septembrie 1913, și deslegat de cetățenia Ungară în urma Decretului Ministerului de Interne al Ungariei No. 184.472 din 1913 a devenit străin față de statul Ungar, și în această situațiune pentru a căpăta document de cetățenie ungară, trebuia a fi luat în competența unei comune indigene, să fi locuit cinci ani fără întrerupere în Ungaria, să fi fost introdus de cinci ani în lista contribuabililor acelei comune (art. de lege L din 1879 paragraful 8 al. 2, 3 și 6, art. de lege XXII din 1886 paragraful 15 înlocuit cu art. de lege V din 1903 paragraful 16 în condițiuni identice), ori primirea intimatului în legătura comunei Orșova prin hotărârea reprezentanței comunale No. 586 din 27 Martie 1917, și recunoașterea reîncetățenirii sale prin decretul Ministerului de Interne Ungar No. 44.327 din 25 Aprilie 1917 s'a făcut fără îndeplinirea acestor condițiuni, prin urmare din punctul de ve-

dere legal nu pot produce nici un efect valabil în privința cetățeniei sale.

Actele de recunoaștere ale acestei cetățenii de către autoritățile ungare pot produce efectul lor numai față de acele autorități, dar nu și față de statul român, care nu este obligat a recunoaște cetățenia de drept pe baza anexiunii, consacrată prin art. 61 al tratatului de la Trianon și art. 56 al. 1, din legea română decât numai pentru acei indivizi, care au căpătat cetățenia ungară, conform legilor, iar nu și aceluia căroră prin călcare abuzivă a lor li s'a recunoscut acest drept pentru că nimeni nu și poate întemeia un drept pe un fapt abuziv;

c) Pentru că, chiar dacă ar fi privit, că are câștigat în mod valabil cetățenia ungară intimatul și-a manifestat suficient voința de a opta pentru cetățenia ungară prin faptul că în urma anexiunii recunoscută prin actul unirei de la Alba-Iulia din 18 Noembrie—1 Decembrie 1918, consfințit prin legea publicată în Monitorul Oficial No. 212, din 13 Decembrie 1918, care i dădea dreptul de a câștiga cetățenia română, a rămas în armata ungară în calitate de maior de Honvezi, luptând în contra statului român, și apoi prin acte reiterate a intervenit la autoritățile ungare de a lua măsuri pentru a fi odată deslegat de cetățenia română pe care o câștigase în anul 1913, și a fi reîntegrat în cetățenia ungară, ceia ce echivalează cu opțiunea formală pentru cetățenia ungară, conform art. 61 din lege.

Având în vedere, că intimatul susține prin memoriul său, că manifestarea opțiunii sale față de naționalitatea ungară nu are valoare față de dispozițiunile art. 63 ale tratatului de la Trianon prin care s'a acordat dreptul locuitorilor din ținuturile anexate de a și manifesta opțiunea lor pentru una din cele două naționalități pe timp de un an de la punerea în vigoare a tratatului, ceia ce nu este adevărat, pentru că fiind de principiu că prin anexiune se câștigă de drept naționalitatea română, numai acei ce renunță la ea pot a conserva vechea lor naționalitate și pentru manifestarea acestei opțiuni s'a acordat termenul de un an prevăzut în art. 63 al tratatului, dar acei care după ce au câștigat naționalitatea română și au renunțat odată la ea nu mai pot reveni asupra renunțării lor, căci prin nici o dispoziție a tratatului nu li s'a acordat acest drept; — de altfel art. 56 al legii pentru dobândirea naționalității române — singura aplicabilă în dreptul public intern al statului român — nu face altceva decât consacrează aceste norme de drept, când înălțură de la naționalitatea română pe toți acei cari și-au manifestat opțiunea lor prin naționalitatea ungară, până la data punerii în aplicare a legii, fără vre-o rezervă sau restricțiune asupra datei de când urma să înceapă manifestarea de opțiune, ceiace implică în sine ideea, că opțiunile se pot face valabil din momentul de când s'a deschis dreptul la opțiune, care în speță nu poate fi altul decât data de 1 Decembrie 1918, când prin anexiune intimatul a putut câștiga de drept cetățenia română, dacă ar fi întrunit celelalte condițiuni ale legii.

Având în vedere pe lângă acestea, că intimatul câștigând cetățenia română din anul 1913, prin faptul că în timpul războiului cu Ungaria a intrat în armata ungară cu gradul de maior de Honvezi de la 9 Mai 1917, și a luptat în contra statului român cel puțin pe atât timp cât a funcționat ca comandant militar al orașului Turnu-Severin aflat sub ocupație străină, și-a pierdut această cetățenie con-

form art. 20 c. civ. și 30 din vechea Constituție sub imperiul căreia s'a întâmplat faptul, și că această situație indiferent dacă după aceea a câștigat sau nu cetățenia ungară în mod valabil, — el nu mai putea redobândi pe cea română, — decât prin naturalizare, conform acelor texte de lege și a art. 37 din legea din 24 Februarie 1924; prin urmare ori-care ar fi interpretarea ce s'ar da legilor ungare și tratatului de la Trianon, intimatul nu avea dreptul de a reclama cetățenia română pe baza recunoașterii de drept prevăzută prin art. 56 al. 1, din legea ei numai pe calea naturalizării conform art. 37 din lege, de oarece el se găsește în situația specială prevăzută de acest text de lege, iar nu în aceea a art. 56 al. 1, care privește numai pe acei cetățeni ai statului ungar, cari au avut această calitate, fără a fi beneficiat vre-odată de cetățenia română.

Pentru aceste motive, Curtea admite apelul făcut de Primul Procuror al Tribunalului Caransebeș sub No. Pres. 23.D-85.1924, în contra înscrierii intimatului Rudolf de Artner în listele de cetățenie română întocmite de reprezentanța comunei Orșova conform art. 64 din legea pentru dobândirea și pierderea naționalității române, și prin consecință, ordonă ștergerea numelui din acele liste.

NOTA. — Deciziunea Complectului ardelean a Inaltei Curți, pe care avem distinsa onoare de a o adnota, a avut să stabilească un principiu de moralitate de primul ordin, căutând să îndepărteze de la cetățenie pe acei cari sunt conduși numai de interesul momentului când cer și obțin o asemenea favoare.

Regretăm că suntem siliți de a arăta că n'au fost deloc simpatice procedările d-lui Artner în materie de naționalitate, care a trecut, treptat, dela o suspensie la alta, după interesele momentului.

Socotim că legăturile individului cu țara în care s'a născut sau cu aceea de care s'a alăturat, prin naturalizare, după voința sa, sunt mai puternice. Cel care contractează legământ de a fi supusul unei țări, trebuie să fie sincer în sentimente, să se solidarizeze cu masa populației, să fie fiul națiunii care îl adoptă, să se sacrifice pentru interesele acestei națiuni; și, după cum a zis regretatul Costaforu în Cameră, să combată în contra lumii întregi ca să-și salveze patria sa adoptivă.

A urmat oare astfel d-l Artner? După cum rezultă din fapte constante și în parte recunoscute, d-sa, de naționalitate ungară, a obținut, în 1913, cetățenia română; și după câțiva ani, în 1916, a părăsit cetățenia română, și în mai puțin de două luni a obținut din nou indigenatul și vechea cetățenie ungară, pentru ca apoi, după ce soarta armelor s'a întors în favoarea României, și, după cum zice procurorul, pentru a-și salva de liquidare importanta sa avere din Turnu-Severin, să pretindă, în urmă, că a obținut de drept cetățenia română în baza tratatelor, ca urmare a indigenatului ce i s'a acordat în Ungaria.

În această situație de peregrinaj internațional,

este cert că și condițiunea juridică a d-lui Artner devine delicată, după cum tot atât de delicat este și rolul judecătorului, care, aparținând unei națiuni, și participând suveranității ei, are de ales, în resolvarea chestiunii, între legea sa națională și legea străină, alegere, care trebuie să decurgă numai în baza rațiunilor de drept, și care pot să apară dic-tate sub impulsivitatea patriotismului. De aceea, în această materie, se cere judecătorului o motivare excepțională, pentru ca argumentele pe care se bazează soluțiunea dată, să dovedească, fără ezitare, tăria și serioșitatea măsurilor luate.

Din acest punct de vedere, trebuie să recunoaștem, în primul loc, că am citit cu adevărată plăcere motivele de recurs întocmite de către Primul-procuror al tribunalului Caransebeș, d-l *Emil A. Radian*, a cărui iscusință în materie, ne face credința că locul său de drept este între consilierii unei însemnate Curți de apel din țară.

* * *

Două chestiuni importante comportă deciziunea Inaltei Curți ce analizăm.

Și prima este: Care-i întinderea aprecierii instanțelor române în privința îndeplinirii condițiilor cerute de o lege străină pentru pierderea naționalității Românilor prin naturalizare?

În 1917 autoritățile ungare competente au primit indigenatul comunal din Orșova pentru Artner, cu toate că îi lipsia stagiul și plața contribuțiilor, după cum se arată prin motivele de recurs, și tot atunci zisele autorități l-au primit din nou în cetățenia ungară.

Comisiunea de apel constată zisele viții în modul cum a fost acceptat Artner în legătura comunei Orșova, dar găsește că nu este în competența ei de a discuta neregularitatea semnalată, de vreme ce autoritățile străine în drept l-au primit la indigenat în condițiunile menționate. Inalta instanță găsește că zisa Comisiune nu s'a pronunțat asupra faptului ales de Ministerul public că actele ce constituiesc condițiunea juridică a lui Artner ca cetățean ungar, au fost îndeplinite prin *abus*, și deci a casat zisa deciziune pentru exces de putere.

Intrând în judecata fondului chestiunii, în conformitatea legii noi a naționalității române, Inalta Curte examinează pe larg neregularitatea indigenatului lui Artner în raport cu dispozițiunile legilor ungare în ființă, stabilind că reincetățenirea numelui ca ungar, s'a făcut fără îndeplinirea condițiilor legale, și deci, nu pot produce nici un efect. Este de observat că în ajungerea la această soluție, Inalta instanță discută numai în mod teoretic cerințele generale ale legilor ungare sub raportul naturalizării, fără a lămuri, în special, modul în care a fost admis Artner la această favoare, prin decizia ministerială ungară, cea ce este o lacună,

cu atât mai mult că Artner prin memorialul său pretinde că lui i se aplică dispoziția articolului 40 a legii ungare din 1879 de sub capitolul reindigenării care spune: „Cel ce și-a pierdut cetățenia Statului ungar prin renunțare sau absență, și se reîntoarce pe teritoriul țărilor ungare, să primește sau i se promite primirea în uniunea unei comune de aici, iar în urma cererii lui se primește din nou între cetățenii Statului ungar“. Astfel, după acest text, în argumentările lui Artner, dânsul pretinde că a recăștigat de drept în 1917 indigenatul în comuna Orșova, și că deci nu mai era necesar să îndeplinească condițiunile de stagiu și cele de plata contribuțiilor, prescrise în regulile generale ale naturalizării ungare.

Cestiunea deci se reduce la soluțiunea ce trebuie să admitem: dacă tribunalele române sunt competente de a statua în formă, sau în fond, asupra validității naturalizărilor dobândite în țară străină?

Am arătat în recentă noastră lucrare asupra: „Naturalizării în România“, că tribunalele române n'au dreptul de a cerceta temeinicia în fond, a îndeplinirii condițiunilor după legea străină, căci, în general, acordarea naturalizării fiind un act ce derivă din prerogativa guvernamentală sau a autorității suverane a Statului, ea nu poate fi cenzurată de puterea judiciară; că, chiar dacă românul n'a îndeplinit stagiul cerut de legea străină, sau n'a lipsit orice alte însușiri, cari, în aprecierea autorității respective din țara străină, au fost găsite îndestulătoare, așa că i s'a acordat naturalizarea de zisa autoritate, tribunalul local n'are căderea de a verifica aceste fapte, naturalizarea în străinătate, fiind ca și în țară, un act de suveranitate, nesupus controlului justiției (1).

Am mai arătat, însă, că tribunalele române sunt în drept a aprecia naturalizarea dobândită în țară străină, putând, fără a anula o asemenea naturalizare străină, cea ce ar fi o nesocotire a unei suveranități străine, să o considere fără efect în țară la

noi și aceasta, chiar dacă asemenea soluțiune ar da loc la dubla naționalitate (2).

Din acest punct de vedere se invocă ideea, generalmente admisă de doctrină, că tribunalul român n'are căderea de a verifica îndeplinirea condițiunilor de fond stabilite de legea străină, decât sub raportul pierderii cetățeniei române; socotind, deci, neperdută cetățenia, dacă se dovedește că ea s'a făcut în fraudă sau în disprețul legii române. În cazul nostru, în deciziunea supremei instanțe nu se arată ce anume text legal român s'a violat prin admiterea naturalizatului român Artner în pertinența orașului Orșova și apoi în primirea lui în cetățenia ungară. Se discută, însă, împrejurările în fond ale naturalizării lui în Ungaria, și se arată că ea s'a făcut în grabă, prin abuz, în interesul ce avea Statul Ungar ca numitul Artner să fie primit cât mai curând între combatanți.

Dar, nicăieri nu se combate argumentele și motivele de drept ale decretului care au provocat cetățenia ungară. Astfel, în împrejurările descrise, dacă ținem seamă și de intențiunea fostului național român Artner, care în împrejurările în care se află a găsit oportun de a-și schimba naționalitatea română, ne deosebim de opiniunea Inaltei instanțe, socotind că, chiar dacă instanțele române pot verifica sub raportul pierderii naționalității române, dacă naturalizatului străin s'a supus formelor; totuși, în specie cenzurarea îndeplinirii stagiului sau a altor însușiri speciale cerute de legea străină — cestiuni de fond — scapă de sub controlul instanțelor noastre, și deci nu puteau fi suficiente a motiva soluțiunea dată.

În cazul ce ne preocupă, se invocă săvârșirea unui abuz, dar el nu s'a săvârșit cu disprețul sau fraudă legilor române, căci, în momentul când Artner a obținut naturalizarea, nu se știa care va fi

2) D-I Labbé, într'un remarcabil articol, concretizează această idee: „Într'o naturalizare, zice d-sa, sunt două părți distincte: din acest act, decurg două efecte care se referă la două cauze diferite.

Unul din aceste efecte este coitațiunea legăturii de național: acest efect nu privește autoritățile țării abandonate, și dacă acest efect poate fi invalidat prin o sentință judecătorească, această sentință nu poate să derive decât dela un tribunal aparținând vechei patrii a naturalizatului. Dar acelaș act produce un alt efect, pierderea calității de membru al statului, pe care naturalizatului l'a părăsit, ruptura legăturii anterioare. Acest al doilea efect nu se produce prin voința guvernului străin; el nu decurge din legea străină. Dacă se realizează, aceasta nu poate avea loc decât în virtutea legislațiunii poporului care pierde pe unul din membrii săi. Un atare efect este atașat de legea franceză faptului naturalizării valabil dobândită în țară străină. Această pierdere a calității de cetățean francez, fiind o consecință a legii franceze, poate fi discutată de tribunalele franceze și ele, judecând că într'un caz determinat din cauza incapacității supusului naturalizat, pierderea cetățeniei franceze nu-i este aplicabilă, dau în deplină competență interpretarea legii franceze, fără a aduce atingere suveranității Statului străin. „Journal du droit international privé“, *Clunet*, 1877, pag. 13.

1) „Naturalizarea în România“, 1925, pag. 167.

Remarcabili autori ca *Bluntschli* și *Foleville* susțin incompetența tribunalelor unei țări de a aprecia o asemenea naturalizare străină, care, fiind un fapt împlinit, privește numai țara străină care a acordat-o. Cel dintâi spune: „Fiecare guvern are dreptul de a stabili condițiunile în care înțelege a concede, naționalitatea sa străinilor. Prin urmare, numai autoritățile Statului care au acordat naturalizarea, în virtutea dreptului lor suveran, sunt competente a stabili efectele acestei naturalizări“.

Alți autori îndreptățesc autoritățile judiciare de a verifica condițiunile naturalizării numai sub raportul pierderii naționalității române. Dacă s'ar admite contrariul, zice *Carpentier*, am ajunge la rezultate neașteptate: ar trebui să recunoaștem validitatea naturalizării unui român minor, în cazul în care legea străină i-ar permite naturalizarea. *Bluntschli*, „Revue pratique“ 1876, pag. 305; *Foleville*, „Naturalisation“, pag. 353; *Carpentier*, „Répertoire de dr. fr.“, XXVIII, pag. 278.

soarta definitivă a armelor; și, în tot cazul abuzul se raportează numai la stăgiu și alte însușiri ce se susțin că lipseau lui Artner, după legile ungare.

* * *

Ne apropiem, însă, în totul, de soluțiunea Inaltei instanțe și credem că Artner, deși a devenit cetățean ungar în 1917, a pierdut această calitate, prin repetatele sale fapte, din care rezultă în mod neîndoios voința sa de a renunța la cetățenia română. Și, în adevăr, Inalta instanță constată că în urma anexiunii, recunoscută prin actul unirii, de la Alba-Iulia din 1 Decembrie 1918, consfințit prin legea română din 13 Decembrie 1918, Artner a rămas în armata ungară, luptând în contra Statului român, și prin acte reiterate a intervenit la autoritățile ungare ca să fie în totul demis din cetățenia română.

Prin detaliatul său memoriu, Artner susține că dreptul de opțiune, pentru naționalitatea de origină a cetățenilor din teritoriul Transilvaniei, nu a născut decât de la 4 Iunie 1920, prin efectul tratatului de la Trianon, tratat care prin art. 63 acordă termen de un an, dela data punerii lui în vigore, spre a-și exercita dreptul de opțiune pentru vechea lor naționalitate.

Din acest punct de vedere socotim cu totul întemeiate argumentele Curței, care susține că prin unire s'a câștigat de drept naționalitatea română; și, deci prin consecință, că chiar de la data obținerii acestei naționalități, toți cei în drept au putut să renunțe în mod valabil la această naționalitate.

În această importantă chestiune avem mulțumirea de a constata că opiniunea Inaltei Curți, este aceea care, cei dintâi am profesat-o, încă în 1919, arătând, că în cazul anexiunii datorită votului suveranității poporului, cum e cel de la Alba-Iulia, primul efect al încorporării la o țară a unui nou teritoriu, este de a aduce o schimbare de naționalitate a indigenilor supuși suveranității țării anexate, ca consecință necesară schimbării suveranității naționale, așa că în baza acestui principiu, consecința inevitabilă a anexiunii, sub raportul schimbării naționalității celor din Ardeal, a avut loc în baza Decretului de anexiune menționat (3).

Tot în 1919, am susținut teza îmbrățișată acum de Inalta Curte că în situațiunea specială a anexiunii Transilvaniei, era admisibilă cererea supușilor

3) A se vedea lucrarea noastră: „Consecințele Unirii Ardealului și Bucovinei sub raportul naționalității române“, București, 1919 Imprimeria „Vestea“. În acest sens s'a pronunțat și Curtea de apel din București, secția IV, prin decizia Nr. 16-1919, dată în majoritate. Ca precedent în Istoria dreptului internațional găsim că în Franța, tribunalele locale au stabilit că anexiunea unui teritoriu la această țară este deplin consumată când este pronunțată de guvernul francez, lucrând după cererea locuitorilor, și dacă este urmată de posesiunea efectivă a principalelor puncte din acest teritoriu, ceea ce a urmat și pentru Transilvania. „Journal du droit international privé“, Clujet, 1891, pag. 158.

acestui ținut de a-și exercita de pe atunci *dreptul lor de opțiune* pentru cetățenia lor veche, argumentând că acești anexați, fiind naturalizați prin efectul legii de anexiune, fără referire la vre-un tratat ulterior, acest drept de opțiune este câștigat în favoarea lor; și că nu ne putem prevala de termenul ce li se va putea acorda ulterior spre a le aduce stânjenire în exercițiul acestui drept și a le cauza astfel suferințele ce le îndură acei cu naționalitatea suspendată, ceea ce ar fi și injust și neuman. Omul, chiar pentru un timp scurt, nu poate trăi izolat, fără a ști cui aparține, de cine depinde. Deci, după cum supușul anexat putea să se supună suveranității române, tot astfel a fost imposibilitate să-și manifeste voința sa contrară, de a opta pentru vechea naționalitate. Deci, spuneam, că supușii teritoriilor anexate din Transilvania, au putut chiar din momentul decretelor-legi ce au sancționat Unirea și le-au afectat naționalitatea, să adere la noua situațiune politică, sau prin opțiune să-și mențină naționalitatea lor de origină (4), indiferent de tratatele ce ar interveni ulterior, și care în cazul ce ne preocupă au consfințit această situațiune, întrucât nu se ocupă de opțiunile exercitate anterior.

De altmintrelea, la această soluțiune se ajunge în mod forțat, pentru că dacă este cert că, în urma unirii Transilvaniei, s'a recunoscut vechilor cetățeni unguri, în condițiunile legii, deplinătatea drepturilor civile și politice (5), era imposibil ca să nu li se recunoască, în acelaș timp, exercițiul dreptului de opțiune, de a alege între cele două țări cari îi reclamă, și să nu împace interesele Statului român, care a dobândit criterii sigure în determinarea calității de cetățean sau străin, cu interesul privat al anexatului, dând fie-cărei persoane putința de a-și menține vechea naționalitate, dacă dorește.

În rezumat, înlăturarea lui Artner din listele de cetățenie ale orașului Orșova este făcută în conformitate și cu legea nouă română asupra naționalității, după cum, cu drept cuvânt, arată deciziunea Curței.

De altmintrelea, deciziunea această se impune și sub raportul moral. În situațiunea actuală de conștiință a popoarelor, individul se ridică mai sus de trebuințele sale materiale, de plăceri, de familie. El vede, la orizont, o familie mai întinsă, căreia aparține — o națiune, o patrie.

La noi, grație muncii depusă de atâtea generațiuni, s'a ridicat o țară măreață, cu cetățeni devotați, înzestrați de patriotism tradițional. Nimic nu ne poate înălța mai sus decât onorând pe patrioți și înlăturând pe cei cari își calculează patriotismul.

4) „Consecințele Unirii“, op. cit. pag. 24.

5) Raportul Nr. 2262 din 28 Decembrie 1918 al Președintelui Consiliului și al ministrului de justiție către M. S. Regele cu ocazia Decretului-lege Nr. 3092 din 29 Decembrie 1918. A se vedea: „Monitorul oficial“ Nr. 223 din 1918.

A fi național a unei țări însemnează a fi dispus la sacrificii, la iubirea ei... Națiunea este deci în drept de a nu primi pe acei cari o ignorează tocmai la vremea bubuitului tunurilor. Deciziunea Curței de casație aduce omagiu moralității.

DIMITRIE G. MAXIM

Fost Președinte la Curtea de Apel București.

CURTEA DE APEL BUCUREȘTI S. III

Audiența dela 16 Iunie 1925

Președinția d-lui DEM. C. BAGDAT, Consilier

Inginer Alexandru Tincă și alții cu Maria P. Marinescu
Jurnalul No. 3036

Legea organizării judecătorești. Apel. Compunerea instanței. Proces judecat de prima instanță de doi judecători, însă de competența judecătorului unic după noua lege. Divergență. Dacă urmează a fi judecată după complexul prevăzut de legea veche sau nouă? Art. 20 și 37 din noua lege a organizării judecătorești.

Prin modificarea adusă legii de organizare judecătorească cu privire la compunerea instanțelor de judecată stabilind ca regula generală la Trib. judecătorul unic, iar la Curțile de apel complexul de trei consilieri, afară de cele exceptate de art. 37, în speță afacerea nefiind de cele exceptate, urmează a se judeca de complexul de trei judecători, chiar dacă afacerea a fost judecată la prima instanță de doi judecători, atunci când ea este de competența judecătorului unic.

Legea nouă nedispunând nimic privitor la divergențele produse sub legea veche, urmează a se aplica dispozițiile noii legi, fiind vorba de reguli procedurale, cari nu pot avea efect retroactiv.

Curtea,

Asupra chestiunii ridicate în privința constituției Curții:

Având în vedere că prin modificarea ultimă adusă legii de organizare judecătorească în ce privește compunerea instanțelor de judecată, se stabilește ca regulă de drept comun, pentru tribunale judecătorul unic (art. 20), iar pentru Curți complexul de trei consilieri, deciziunea putându-se da cu majoritate de doi (art. 37).

Că, numai ca o excepție și pentru afacerile anume prevăzute, se prevede că tribunalul va fi compus din doi judecători, iar pentru Curți complexul de cinci, cu majoritate de trei.

Că potrivit acestor noi dispozițiuni ce și găsiseră aplicatie cu începere de la 1 Iunie 1925, urmează că în speță, complexul de judecată al Curții să fie de trei consilieri, afacerea dedusă judecătii nefiind de natura celor exceptate de art. 20 și 37 din lege.

Obiecțiunea că sentința apelată nu a fost de fapt pronunțată de judecătorul unic, așa cum se exprimă art. 37 nu schimbă întru nimic soluțiunea dată, — scopul urmărit prin noua reformă, cum și întreaga economie a legii evidențiind intențiunea legiuitorului de a se referi prin art. 37 la afacerile cari sunt în baza noii legi de competența judecătorului unic, iar nu la acele cari de fapt au și fost judecate de un singur judecător.

De asemenea neîntemeiată este și obiecțiunea că,

în speță, părțile ar avea un drept câștigat a fi judecate de cinci consilieri, fiind vorba de tranșarea unei divergențe produsă sub imperiul vechei legi.

În adevăr, regulile procedurale cum și cele referitoare la compunerea instanțelor de judecată fiind de ordine publică, nu li se pot atribui un efect retroactiv și prin consecință nu-i recunoaște părților vre-un drept câștigat în această materie, atât timp cât o dispozițiune expresă de lege nu prevede o atare măsură.

Ori referitor la tranșarea divergențelor produse sub legea veche neexistând nici o dispozițiune cu caracter tranzitoriu, și în acest caz complexul de judecată urmează a fi format potrivit legii în vi-

Pentru aceste motive, Curtea dispune judecarea cauzei în complexul de trei consilieri.

(ss) Dem. C. Bagdat, L. Ștefănescu, I. Botez.

Grefier (ss) Șt. Ștefănescu

NOTA. — Deciziunea de mai sus face pentru prima oară aplicațiunea noii legi de organizare judecătorească. Este adevărat că, legiuitorul călăuzit de principiul de a se soluționa cât mai grabnic procesele, pe de o parte a instituit la prima instanță judecătorul unic pentru anumite pricini, iar pe de altă parte a redus complexul instanței apelative.

E tot așa de adevărat că, principiul generalmente admis în materie de legi procedurale, cari modifică fie competența, fie compunerea instanței, are efect retroactiv, atâta timp cât nu există o dispozițiune expresă.

În speță însă, era chestiune de altceva: Un proces judecat de prima instanță anterior noii legi, venit în apel, s'a produs divergență, care se judecă tocmai în momentul când noua lege intră în vigoare. Natural că părțile nu pot invoca drepturi câștigate în ce privește chestiunea compunerii Curții, însă se pune altă altă întrebare: *Dacă complexul rămâne același, divergența mai poate fi judecată tot de aceeași judecători?* Deciziunea de mai sus nu spune nimica, și s'ar părea că această chestiune nu a interesat-o. Noi însă credem că, complexul în acest caz trebuia să fie compus din alți judecători, decât de aceia cari au luat parte la prima judecată în apel, fiind că altfel ar însemna ca *divirgența* să nu se mai judece, ori în această privință *părțile pot invoca un drept câștigat*, acela ca *divirgența* provocată anterior punerii noii legi în aplicare, să se judece după legea veche, pentru a se vedea care soluțiune triumfă — și aceasta în scopul unei bune administrațiuni a justiției.

Ceva mai mult: noua lege neprevăzând nici o dispozițiune în ce privește *divirgențele* provocate anterior, înseamnă că legiuitorul nu a avut intențiunea să le suprimă, ci că ele se vor judeca potrivit legii vechi, aci nefiind vorba de o regulă de procedură, ci de o bună administrație a justiției — și numai pe viitor, prin reducerea complexului de judecată în apel dela 5 la 3, în mod implicit, ele sunt desființate.

În tot cazul, chiar dacă am admite că legiuitorul a fost preocupat să desființeze și divergențele în curs, în această ipoteză complectul de judecată trebuia să fie compus din alți judecători, căci altfel *de plano* s'ar desființau divergențele, lipsind pe părți de un drept câștigat, acela ca soluțiunea să aibă toate garanțiile că a fost dată respectându-se formele legii, care-i garanta judecarea procesului în curs, cu 5 judecători — sau, cel puțin de alți judecători decât cei cari au provocat divergența.

E. C. DECUSARA.

TRIBUNALUL ILFOV, SECȚIA III Civ. Corecț.

Andiența dela 20 Mai 1925

Președinția d-lui CONST. ZĂTREANU, Judecător

Carol Barasch cu Soc. Victoria și alții

Sentiința civilă No. 820

Locațiune. Contract a cărui executare a fost suspendată de legile de prelungire a locațiunii contractelor anterioare. Nereziliere. Imobil devenit liber, dar închiriat din nou. Executarea contractului împotriva noilor locatari. Art. 1420, 1021 C. civil.

Se poate cere astăzi executarea unui contract de închiriere încheiat în 1920, dar a cărui executare a fost suspendată prin prelungirea legală a contractelor anterioare, dacă părțile nu au reziliat contractul.

Chiriașul având conform art. 1420 c. civ. dreptul la folosința lucrului, iar conform art. 1021 c. civ. facultatea de a cere executarea contractului, poate constrânge cu forța publică pe proprietar să-i predea imobilul închiriat întrucât aceasta se face fără intervenția debitorului și fără concursul activ al voinei acestuia.

Acest drept de executare, chiriașul având contract cu dată certă, îl poate exercita și împotriva altor locatari al căror contract are dată posterioară, chiar dacă aceștia au posesiunea imobilului.

S'au consultat d. avocat C. Stoicescu din partea reclamantului Baraschi și d-nii avocați C. Otetelesanu, M. Oprescu și N. Budișteanu din partea părților Soc. „Victoria“, Iancu Iancu și Leon Bernstein.

Tribunalul,

Asupra acțiunii intentată de Carol Barasch, fotograf, domiciliat în București, calea Victoriei Nr. 16, Pasagiul Vilacross, contra societății anonime „Victoria“ și contra d-lor Iancu Iancu și Leon Bernstein, toți din București, prin petția înregistrată la Nr. 10207-925, prin care cere să se constate existența și valabilitatea contractului de închiriere intervenit între părți pentru un magazin situat în imobilul Soc. „Victoria“ din calea Victoriei Nr. 60, purtând pe plan Nr. 2, compus din prăvălia, entre, sol și subsol, cerând să fie obligată societatea „Victoria“ să-i predea în folosință magazinul pe ziua de 23 Aprilie 1925, cu execuție provizorie și cheltueli de judecată, iar hotărârea ce se va da să fie opozabilă și d-lor Iancu Iancu și Leon Bernstein, ca deținători actuali ai sus arătatului magazin, cerând ca și aceștia să-i lase liberă folosința pe aceeași dată, 23 Aprilie 1925.

Având în vedere cererile și susținerile părților și actele din dosar.

Având în vedere că în fapt se stabilește următoarele:

Societatea Imobiliara din București, transformată astăzi în Societatea Anonimă „Victoria“, închiriază în 1919, lui Carol Barasch, fotograf, din București, un magazin în imobilul pro-

prietatea Societății din calea Victoriei Nr. 60, purtând pe plan Nr. 2, compus din o prăvălie, entre, sol și subsol, închiriere constatată prin actul intervenit între părți și transcris la Trib. Ilfov, s. notariat sub Nr. 6907-919.

Acest contract era făcut pe termen de cinci ani, începând dela 26 Octombrie 1920, când expira contractul lui Iancu Iancu și pe care-l considera ca neprelungit, însă punerea lui în lucrare a fost zădărnicită de decretul-lege Nr. 1420-920, care regulează regimul închirierilor, acordând o prelungire generală de doi ani, până la Aprilie 1922, apoi prin efectul legilor de prelungirea contractelor de închiriere din 1922, 1923 și 1924.

În urmă societatea Imobiliara a trecut în patrimoniul societății Victoria, nou înființată, întreg imobilul din care făcea parte și magazinul închiriat reclamantului Barasch.

Societatea „Victoria“ s'a oferit să pună la dispoziția lui Barasch, imobilul închiriat numai pe intervalul dela 23 Aprilie 1925—26 Octombrie 1925, când expira contractul intervenit între fosta Societate Imobiliara și Barasch, recunoscând implicit valabil contractul în întregime; dar, nefiind executabil de cât pentru acest laps de timp, pretinzând că reclamantul Barasch nu ar putea beneficia pentru întreg termenul de cinci ani, pentru cât contractase, că efectul legilor de prelungire ai contractelor a căror punere în lucrare nu s'a putut face din această cauză, ci această împiedicare legală ar avea ca efect însă și desființarea lui, anularea contractului pe tot timpul cât a durat împiedicarea.

Având în vedere că reclamantul Carol Barasch, a închiriat dela Societatea Imobiliara (în urmă Societatea Victoria) un magazin din imobilul ei din calea Victoriei Nr. 60; pe termen de cinci ani, cu începere dela 26 Octombrie 1920, contract a cărui executare a fost împiedicată de legile de prelungirea contractelor de închiriere intervenite ulterior.

Având în vedere că în intenția părților era ca această închiriere să dureze cinci ani, manifestată prin contractul amintit mai sus.

Considerând că prin art. 1, 2 al decretului-lege Nr. 1420-920, pentru regularea raporturilor dintre proprietari și chiriași se dispunea expres, că prin efectul prelungirii acordată de lege se suspenda punerea în lucrare a contractelor de închiriere, făcute în 1919, pe tot timpul acestei prelungiri.

Considerând că după dispozițiunile aceluiaș decret-lege (art. 1 par. 3) și numai în caz de neînțelegere asupra suspendării, părțile pentru că nu puteau rămâne într-o situație de nesiguranță, erau în drept să ceară rezilierea contractelor de închiriere, a căror executare era numai amânată.

Considerând că din moment ce nici una din părțile contractante nu a făcut vreo cerere în justiție în acest scop, au înțeles că consimt la suspendarea contractului și că, prin această inacțiune a lor, au renunțat la prerogativele acordate de lege.

Considerând că situațiunea aceasta justificată de imposibilitatea pentru părți de a executa contractul cel nou, din cauza prelungirii celui vechiu, au fost menținute și de legiuirile ulterioare în natura închirierilor din 1922 și 1923.

Considerând că după dispozițiunile art. 49 din legea din 27 Martie 1924, toate legile relative la prelungirea contractelor de închiriere sunt abrogate și ori unde legea actuală nu ar dispune, se aplică dispozițiunile dreptului comun, nu și are aplicațiunea în cazul de față, fiindcă efectele legilor anterioare care suspendau executarea contractelor nepuse în lucrare, se produsseră în întregime, astfel că dispozițiunile înscrise în citatul articol, nu puteau fi făcute operante cu efectiv retroactiv și asupra unor situațiuni deja câștigate.

Pe de altă parte, însă, și înscrierea art. 47 din legea în vigoare asupra chiriiilor, învederează intenția legiuitorului de a menține art. 1 par. 2, 3, din decretul-lege Nr. 1420, și faptul că n'a fost primit în Senat proiectul care conținea o dispozițiune expresă de anularea contractelor de închiriere intervenite înainte de 6 Aprilie 1920, face mai evidentă această intențiune.

Având în vedere că la contractele de închiriere a căror exe-

cutare a fost impedită prin legiile de prelungire survenite, această executare a fost numai amânată și în nici un caz nu s'ar putea susține că această împedire ar avea ca efect reducerea termenului contractului pe timpul cât a durat împedirea legală.

Că astfel fiind, reclamantul Barasch, face dovada și a existenței dreptului său și a valabilității contractului.

Asupra cestiunii de a se ști când există conflict între doi locatari cu contracte cu dată certă, dintre care unul anterior iar celălalt având și folosința efectivă a imobilului închiriat, căruia din doi urmează a i se da preferință.

Având în vedere ca reclamantul Carol Barasch a luat cu chirie pe termen de cinci ani, începând dela 26 Octombrie 1920, un magazin, în imobilul pârâtei Societatea „Victoria“ cu contractul vizat de Administrația Financiară a Capitalei sub Nr. 19328-920 și transcris la Trib. Ilfov s. not. sub Nr. 6907-919, și pentru acelaș magazin, pârâții Iancu Iancu și Leon Bernstein, au un contract vizat la Nr. 89.285-924, pe termen de un an, de la 23 Aprilie 1924—23 Aprilie 1925, susținând că mai au un alt contract cu Societatea „Victoria“, până la Octombrie 1925, pentru acest imobil, fără a-l produce în instanță.

Considerând că, după dispozițiunile art. 1430 cod. civil, locatarul ca primă obligațiune are, pe aceea de a preda lucru închiriat, și art. 1021 cod. civil prevede că, în caz de neexecutare, partea în privința căreia obligațiunea nu s'a executat, are alegerea să ceară desființarea contractului cu daune interese, sau să silească pe cealaltă parte să execute convențiunea, când aceasta ar fi posibil.

Considerând că dreptul de a constrânge la îndeplinirea unei obligațiuni, pentru ca ea să fie executată în condițiunile contractului, de câte ori va fi posibil poate fi realizată prin forța publică, pusă la îndemâna justiției.

Considerând că acest drept fiind de esența oricărei obligațiuni și un locatar care nu ar vrea să predea de bună voie lucrul închiriat, poate să fie silit la aceasta, această executare făcându-se fără mijlocirea sau concursul debitorului.

Considerând că locatarul pe lângă aceste drepturi decurgând din articolele de mai sus amintite și cu tot caracterul personal al dreptului său, acest drept îl poate opune și unui locatar cu un contract posterior, în virtutea unei specii de drept real „sui generis“ opozabil oricărui terțiu.

Considerând că dacă după dispozițiunile art. 1441 cod. civ., edictate de un motiv de echitate, dobânditorul unui imobil este obligat să respecte o locațiune făcută înainte de cumpărare când ar fi constatată cu act transcris sau cu dată certă, cu atât mai mult respectarea locațiunii se impune atunci când este vorba de simplul drept de folosință, când s'ar găsi în conflict contractul de închiriere posterior cu altul anterior.

Considerând că aplicațiunea principiului că nimeni nu poate transmite altuia mai multe drepturi decât el însuși ar avea, din art. 1441 cod. civ., se găsește și în dispozițiunile art. 516 pr. civ. după care închirierile făcute de datornic înainte transcrierii comandamentului sunt opozabile creditorilor următori, fără deosebire dacă aceștia au luat sau nu posesia bunului urmărit, conf. art. 518 pr. civ., de unde urmează că un locatar cu contract posterior, prin analogie cu creditorul urmăritor, va trebui să cedeze înaintea drepturilor unui locatar anterior, având un contract transcris sau cu dată certă.

Având în vedere că se constată în fapt că reclamantul Carol Barasch, are un contract cu dată certă și transcris pentru magazinul pe care pârâții îl dețin astăzi pe baza unui contract posterior celui dintâi.

Că, deși pârâții Iancu Iancu și Leon Bernstein, se găsesc în folosința de fapt a prăvăliei închiriate, totuși singurul fapt posesiunii lucrului închiriat, nu îndreptățește a menține pe locatarul cu contractul posterior.

Considerând că dacă exercitarea posesiunii se poate invoca cu succes în materia bunurilor mobile și dacă acest principiu

ar avea aplicațiune și atunci când este vorba de drepturi incorporale, principiu opozabilității actelor transcrise sau cu dată certă, ar rămâne fără efect.

Pe de altă parte se constată că contractul prin care pârâții Iancu Iancu și Leon Bernstein dețin magazinul în cestiune pe baza unui contract expirat dela 23 Aprilie 1925, iar cel pe cari îl invocă că l'ar avea până la Octombrie 1926, nu a fost produs în instanță.

Având în vedere că obiectul acțiunii lui Carol Barasch, contra Societății Anonime „Victoria“, este de a-i preda folosința magazinului închiriat și pe care pârâții îl dețin fără drept.

Că astfel fiind, pentru considerațiunile de mai sus, acțiunea reclamantului Carol Barasch este fondată și cată să fie admisă, ca atare, atât contra Societății Anonime „Victoria“ cât și contra pârâților Iancu Iancu și Leon Bernstein.

Considerând că între cazurile în care luarea în folosință a lucrului închiriat ar putea fi fixată mai târziu, este și cazul când lucrul închiriat unui locatar anterior preferat unui al doilea, de unde rezultă că atunci când lucrul închiriat este la libera dispoziție a locatorului, intrarea în folosință trebuie să se facă imediat.

Văzând cererea reclamantului de a se ordona evacuarea pârâților și predarea imobilului pentru folosință pe ziua de 23 Aprilie 1923, astăzi, la data de 20 Mai 1925, ea nu mai poate fi acordată, termenul fiind trecut, astfel că atât predarea folosinței imobilului închiriat, cât și evacuarea pârâților urmează să fie încuviințată, de îndată, pe ziua pronunțării sentinței.

Având în vedere și cererea de execuție provizorie.

Considerând că faptul proprietarului de a fi închiriat un imobil, constituind obligațiunea de a da, a cărei aducere la îndeplinire o poate face creditorul fără mijlocirea debitorului sau concursul activ al voinței sale.

Văzând și dispozițiunile art. 129 pr. civ.

Tribunalul găsește admisibilă cererea de execuție provizorie. Pentru aceste motive redactate de d. judecător C. Zătreanu, Tribunalul, admite acțiunea, etc.

(ss) C. Zătreanu, Al. Strelicescu.

Grefier (ss) J. C. Palos

NOTA. — Tribunalul Ilfov s. III-a prezidat de d-l judecător Const. Zătreanu, asistat de d-l judecător Al. Strelicescu, avea să soluționeze o problemă de drept de o deosebită însemnătate atât doctrinală, cât și practică, fiind de natură a se prezenta totuși mai des înaintea instanțelor noastre judecătorești.

Redusă la o schemă juridică, problema era aceasta :

Proprietara, soc. Victoria, închiriasse un magazin lui Barasch. Contractul intervenit pe termen de 5 ani, între aceste părți și având dată certă, la 1920 nu a putut fi însă pus în aplicare, de oarece foștii locatari ai aceluși magazin Iancu și Bernstein, și-au văzut locațiunea prelungită prin efectul legilor excepționale în materie de închiriere până la 6 Mai 1925. Intre timp însă nu a intervenit nici o reziliere a contractului dintre Victoria și Barasch.

La 6 Mai 1925, imobilul urmând a fi evacuat conform legii din 26 Martie 1924 de Iancu și Bernstein, Barasch cere executarea contractului său pe termen de cinci ani începând dela 6 Mai 1925.

Proprietara declară că înțelege a-l executa numai pe restul perioadei contractuale, adică până la 26 Octombrie 1925, — data la care expira contractul,

trecând în riscul chirieşului forţa majoră ce a împiedicat executarea.

Vechii locatari, pretinzând a avea un nou contract, se opun la introducerea în magazin a lui Barasch, adăugând că în orice caz ei au posesia lucrului şi că Barasch, neavând decât un drept de creanţă, nu-l poate valorifica decât pe cale de daune.

Două chestiuni de rezolvat deci:

1. *Incidenţa forţei majore în materie de locaţiune.*
2. *Conflictul între locatari şi posibilitatea executării în fapt a unui contract de închiriere.*

Tribunalul rezolvă juridic şi echitabil ambele chestiuni.

Prima, un aspect al marelui probleme a impreviziunii înă nereglementate la noi, e soluţionată cu sprijinul unor precise texte de lege şi a desbaterilor parlamentare.

Intr'adevăr D. L. din 1920 *suspenda* executarea contractelor, a căror punere în aplicare era întârziată prin prelungirea locaţiunilor ajunse la termen. Dădea drept proprietarului prin simplă sa voinţă să ceară *rezilierea* contractului neintrat în aplicare.

Neuzând de acest drept, e presupus a fi voit să execute contractul, şi cum această executare era *suspendată*, e firesc ca termenul de executare să înceapă *dela încetarea suspendării*, — ca în dreptul comun.

Considerentul de echitate referitor la diferenţa de chirie a fost *in parte* soluţionat de art. 73 al legii din 26 Martie 1924, — soluţie nu pe deplin fericită, fiindcă leagă de noţiunea de comprimare legală a chiriei contractuale corelativul unei locaţiuni prin beneficiul legii.

Soluţiunea dată de tribunal este conformă şi jurisprudenţei Inaltei Curţi (v. în special Cas. I, dec. 507 din 25 Februarie 1925 în Jurisprudenţa Generală No. 12 din 925, speţa 1200 p. 1199).

A doua chestiune de drept juridic soluţionată de tribunal este un aspect al problemei obligaţiuni de a face.

S'a pus instanţelor judecătoreşti chestiunea de a se şti ce e de făcut când acelaş proprietar închiriază imobilul său la două persoane şi când chiriaşul având contract cu dată certă posterioară, se pune totuşi în posesia imobilului.

Lăsa-vom împotriva echităţii şi a moralei pe primul locatar învins de reaua credinţă a proprietarului şi a chiriaşului recent pe simplul considerent că diligenţa acestuia acoperă reaua credinţă şi că *in pari causa est melior causa possidentis*?

E admisibil să se consacre împotriva unui drept, ilegalitatea comisă de cel ce deţine dreptul său dela o persoană ce nu-l mai avea în clipa când i-l ceda, împotriva adagiului de bun simţ *nemo dat quod non habet*?

Şi ar fi admisibil să lăsam drept unică mângâiere a violării unui drept şi lezării unor interese legitime

acţiunea în daune de lungă durată şi îndoelnică realizare?

Privind superficial problema, au fost pãrtizani ai acestei inechitabile soluţii motivată pe consideraţiunea că obligaţia *de a preda imobilul* este o obligaţie *de a face*, care, în caz de neexecutare, se rezolvă în daune.

Soluţia este însă nu numai inechitabilă, ci şi *ne-juridică*. Intr'adevăr obligaţia *de a face* nu presupune totdeauna *faptul debitorului*. Executarea se poate face *in contul lui*, dacă nu e vorba de un fapt propriu (operă de artă, de ex.). Iar în speţă, evacuarea chiriaşului pus în mod ilegal în posesie şi introducerea celui îndreptăţit de contractul său anterior se face, cum cu drept cuvânt constată tribunalul, fără nici o intervenţie a voinţei proprietarului, prin utilizarea forţei publice.

Soluţiunea juridică şi judicioasă motivată a tribunalului, este conformă jurisprudenţei noastre (v. Trib. Ilfov s. III civ. cor. sent. 802 din 16 Mai 1925, sub preş. d-lui jud. St. Buicliu, redactor al sentinţei d-lui jud. Al. Strelicescu. Jurisprudenţa Generală No. 22 din 925, p. 686, speţa 1253) şi a fost consacrată de suprema noastră instanţă în mai multe decizii. (v. în special Cas. s. I dec. 6 din 21 Ianuarie 1919 în Jurisprudenţa Română din 1919, sp. 519, p. 514 urm. şi Cas. s. II dec. civ. 447 din 10 Noembrie 1924 în Jurisprudenţa Română No. 2 din 925 sp. 17, p. 28 urm.).

De curând, la 13 Iulie 1925 complotul special al Inaltei Curţi de Casaţie constituit pentru judecarea litigiilor în materie de locaţiune s'a pronunţat în acelaş sens.

Ne rezervăm a arăta cu prilejul adnotării deciziei suscitată, actualmente în curs de redactare, pe larg, stadiul doctrinal şi consideraţiunile juridice referitoare la această problemă de drept.

AL. VELESCU

Avocat

SOCIET. ANON. „CARTEA ROMÂNEASCA“

Se aduce la cunoştinţa publică că societatea noastră fiind reprezentanta exclusivă pentru România a tuturilor publicaţiunilor Societăţii Naţiunilor, doritorii se pot adresa la Librăria „Cartea Românească“ din Bucureşti, Bulev. Academiei 3, pentru orice publicaţiune din cele de mai sus.

Se face de asemenea şi abonamente la publicaţiunile periodice.

Cataloge la cerere.

Rugăm pe onoraţii noştri colaboratori şi cititori—avocaţi şi magistraţi—să binevoiască a continua cu trimiterea regulat, săptămânal—*scrise descifrabil pe câte o pagină*—a hotărîrilor ce interesează a fi publicate ca speţe fie în *Curierul Judiciar*, în extenso, fie în *Jurisprudenţa Generală*, în rezumat, aşă după cum le publicăm.

La hotărîrile cari prezintă un interes deosebit, Redacţia va îngriji să fie însoţite de *Note*.